

การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง
กรุงเทพมหานคร*

CULTURAL TOURISM MANAGEMENT OF MONASTERIES
AT PRAVES-SAPANSOONG DISTRICT BANGKOK

พระครูสังฆรักษ์ธนาภ สุธีโร

Phrakhrasangkharak Nathaphop Suthiro

วัดกระทุ่มเสือปลา กรุงเทพมหานคร

Wat Krathum Suea Pla, Bangkok

Corresponding Author E-mail: 6301204220@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการดังกล่าว และ 3. นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 จากกลุ่มตัวอย่างประชาชน จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และอนุมาน และการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูงโดยรวมอยู่ในระดับมากครอบคลุมทุกด้าน 2. การทดสอบสมมติฐาน พบว่า การบริหารจัดการตามหลัก PDCA ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการจัดการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยการวางแผน มีอิทธิพลสูงสุด (Beta=0.533) ขณะที่หลักสังคหวัตถุ 4 มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน โดยสมานัตตตามีอิทธิพลสูงสุด (Beta=0.509) รองลงมาคือ ทาน อุตถจริยาและปิยวาจา ตามลำดับ ทั้งนี้ แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ในระดับต่ำ ($R^2 = 0.010$ และ 0.020 ตามลำดับ) ซึ่งสะท้อนว่า มีปัจจัยแวดล้อมอื่นร่วมส่งผลด้วย 3. แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมควรบูรณาการหลัก PDCA กับหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างสอดคล้องกัน โดยเน้นการวางแผนที่เป็นระบบ การสื่อสารหลากหลายช่องทางการพัฒนาบุคลากร

การให้บริการที่ตอบสนองนักท่องเที่ยว และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อความปลอดภัยและความยั่งยืน การจัดการที่ดีจะยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยวและสร้างคุณค่าแก่ชุมชนโดยรวมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; วัด; กรุงเทพมหานคร

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study the level of cultural tourism management in temples located in Praves-Sapansoong districts of Bangkok 2. to investigate the factors affecting such management and 3. to propose appropriate management approaches for cultural tourism in the area. A mixed-methods research design was employed. The quantitative phase involved a questionnaire survey with a reliability coefficient of 0.986, administered to a sample of 399 people. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics. The qualitative phase involved in-depth interviews with 10 key informants, and data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that 1. the overall public opinion on the cultural tourism management of temples in the area was at a high level. across all dimensions. 2. Regarding factors influencing management effectiveness, the application of the PDCA (Plan–Do–Check–Act) model had a statistically significant impact ($p < 0.01$), with planning exerting the highest influence ($\text{Beta} = 0.533$), followed by appropriate implementation ($\text{Beta} = 0.297$), while acting and checking had lower yet still significant effects. However, the model accounted for a limited amount of variance ($R^2 = 0.010$), indicating the influence of additional contextual factors. Similarly, all four principles of Sangahavatthu (virtues for social integration) significantly affected management effectiveness ($p < 0.01$), with samanattata (impartiality) having the highest influence ($\text{Beta} = 0.509$), followed by dana (generosity), atthacariya (helpfulness), and peyyavacca (kind speech). The model explained 2% of the variance ($R^2 = 0.020$), again suggesting the role of external variables. 3. The proposed management approach should integrate the PDCA cycle with the principles of Sangahavatthu, emphasizing systematic planning, diverse media promotion, staff training, tourist-centered services, and community

cooperation for safety and sustainability. Such integration will enhance tourist experiences and foster shared value creation for the surrounding communities.

Keywords: Management; Cultural Tourism; Temples; Bangkok

บทนำ

แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย เนื่องจากได้รับความสนใจจากทั้งชาวไทยและต่างชาติ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมศาสนสถานพระพุทธศาสนาทั้งดงามและสะท้อนความเชื่อ มรดก และภูมิปัญญาที่สืบทอดมายาวนาน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา สนองความสนใจของกลุ่มเฉพาะ เช่น นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จิตวิญญาณ ครอบครัว และผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีสร้างสรรค์และความประทับใจ โดยเฉพาะวัด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม (แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม และคณะ, 2560) นักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะจากอเมริกาและยุโรป มักสนใจเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมศาสนา งานฝีมือ หัตถกรรม และสถาปัตยกรรม

สิ่งนี้สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครอบคลุมประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปกรรม วรรณกรรม วิถีชีวิต ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณี เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้การท่องเที่ยวจะสร้างรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่ก็ก่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม (ฤทธิชัย แกมมณาค, 2560) และโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะวัดซึ่งเปราะบางทั้งด้านกายภาพและคุณค่าทางจิตใจ ปัญหาหลักประกอบด้วย 1. การจัดการท่องเที่ยวไม่เป็นระบบ 2. การพัฒนาสถานที่และสินค้าท่องเที่ยวขาดเอกภาพ 3. บุคลากรขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว 4. สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานไม่เอื้อต่อการรองรับนักท่องเที่ยว และ 5. นโยบายขาดความต่อเนื่องและความร่วมมือ (ศิลปวิชัย น้อยสมมิตร และคณะ, 2562) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในพื้นที่ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนา และส่งเสริมให้วัดดำรงบทบาทเป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน รวมถึงเป็นพื้นที่เรียนรู้ทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตประเวศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร จำนวน 183,893 คน (สำนักงานเขตประเวศ, 2567)

2.2 คำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์โร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (สุรวิทย์ ศิริโกศาภิรมย์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 2 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับปกรอง กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส กลุ่มกรรมการวัด กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ท่องเที่ยว และกลุ่มนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลัก PDCA 4 ด้าน ตอนที่ 3 หลักสังคหวัตถุ 4 ตอนที่ 4 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของ ททท. และตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ (คำถามปลายเปิด) แบบสอบถามผ่านการวิเคราะห์ IOC ได้ค่า 0.80-1.0 และมีค่าความเชื่อมั่น (Try Out) เท่ากับ 0.986

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่า IOC ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 5 รูปหรือคน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทฤษฎี ด้านระเบียบวิธีวิจัย และด้านพระพุทธศาสนาหรือด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.0

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในเขตประเทศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร 399 คน ซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน 399 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเทศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) การทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ วิเคราะห์โดยใช้การถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 54.6 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.6 และมาท่องเที่ยวศึกษาประวัติศาสตร์ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3

1. การบริหารจัดการ พบว่า 1. การบริหารจัดการตามหลัก PDCA โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.793 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. การบริหารจัดการตามหลักสังคหวัตถุ 4

ในการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.759 และ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ พบว่า 1. การทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการตามหลัก PDCA ในทุกด้าน มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารจัดการ ที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนมีอิทธิพลสูงสุด ($Beta=0.533$) รองลงมาคือ การดำเนินการให้เหมาะสม ($Beta=0.297$) ขณะที่การปฏิบัติและการตรวจสอบมีอิทธิพล น้อยกว่าแต่ยังมีนัยสำคัญ ($Beta=0.099$ และ 0.088 ตามลำดับ) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การวางแผนอย่างเป็นระบบและการปรับปรุงกระบวนการให้เหมาะสมกับบริบทมีความสำคัญ ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยแม้ตัวแปรทั้งสี่จะสามารถอธิบายความแปรปรวน ของการบริหารจัดการได้เพียงเล็กน้อย ($R^2=0.010$) แต่ก็สะท้อนว่า มีปัจจัยอื่น ๆ เช่น บริบท ชุมชน ภาครัฐ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่มีอิทธิพลร่วมด้วยในกระบวนการ บริหารจัดการนี้ 2. การทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่าหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ สมนัตตตา ทาน อตถจริยา และปิยวาจา มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 โดยสมนัตตตา ($Beta=0.509$) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ทาน ($Beta=0.179$) อตถจริยา ($Beta=0.150$) และปิยวาจา ($Beta=0.143$) แบบจำลองอธิบายความ แปรปรวนได้เพียง $R^2=0.020$ สะท้อนว่าปัจจัยอื่น เช่น โครงสร้างพื้นฐาน ทุนทางสังคม การสนับสนุนจากรัฐ และการมีส่วนร่วมของชุมชน อาจมีบทบาทเพิ่มเติม

3. นำเสนอการบริหารจัดการ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ยังใช้วิธีดั้งเดิมควบคู่กับสื่อออนไลน์ เช่น เพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ และคลิปธรรมะ เน้นคุณค่าทางจิตใจและวัฒนธรรมมากกว่าด้านพาณิชย์ การจัดการบุคลากรแบ่งหน้าที่ชัดเจน พระสงฆ์ดูแลกิจกรรมศาสนา อาสาสมัครและชาวบ้าน ช่วยงานต้อนรับและกิจกรรมวัฒนธรรม พร้อมส่งเสริมจิตอาสาและอบรมทักษะบริการตาม หลักพุทธธรรม ด้านบริการมุ่งความสะดวกสบายและประสบการณ์เชิงวัฒนธรรม จัดสิ่ง อำนวยความสะดวกครบถ้วน พร้อมจุดต้อนรับและข้อมูลประวัติศาสตร์ บริการด้วยเมตตา เพื่อสร้างความประทับใจและความยั่งยืน ด้านความปลอดภัยมีเวรยามหมุนเวียน ติดตั้ง กล้องวงจรปิด ประสานงานตำรวจ และอบรมอาสาสมัครรับมือเหตุฉุกเฉิน เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นแก่ผู้มาเยือน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเทศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร 1. การบริหารจัดการตามหลัก PDCA ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Act (การดำเนินการให้เหมาะสม)

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.793 พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดย Plan และ Do มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.816 และ 0.781 ตามลำดับ ส่วน Act และ Check มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และ 3.98 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสำราญ ฐานุตโตโม (2562) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ศาสนสถานมีแผนอนุรักษ์และบูรณปฏิสังขรณ์ ควบคุมการก่อสร้างใหม่ให้สะท้อนเอกลักษณ์ไทยและวิถีชุมชน บุคลากรได้รับการพัฒนา ทักษะภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมบทบาทวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ กิจกรรมท่องเที่ยวผสมผสานการปฏิบัติธรรม อนุรักษ์โบราณสถาน และศึกษาประวัติศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อมบูรณาการวิถีไทยกับศาสนาอื่น เสริมความร่วมมือชุมชนและภาคีเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน และ 2. การบริหารจัดการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ด้าน ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ และสมานัตตตา การวางตน เสมอต้นเสมอปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.615 และแต่ละด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ Plan (วางแผน) ($\bar{X}=4.11$, $SD=0.816$) Do (ปฏิบัติ) ($\bar{X}=4.11$, $SD=0.781$) Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) ($\bar{X}=4.06$, $SD=0.911$) และ Check (ตรวจสอบ) ($\bar{X}=3.98$, $SD=0.914$) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเทพา สุภเทโว (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของคณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ ฉันทะ ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและรับผิดชอบ ต่อการเรียนธรรมะ วิริยะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการดำรงชีวิตที่ดี จิตตะ คือ ความตั้งใจของครูในการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเหมาะสมเพื่อแยกแยะความดีชั่ว และ วิมังสา คือการประเมินและพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การประยุกต์ใช้ช่วยยกระดับ คุณภาพการสอนและสร้างเยาวชนคุณธรรมในสังคมยุคใหม่

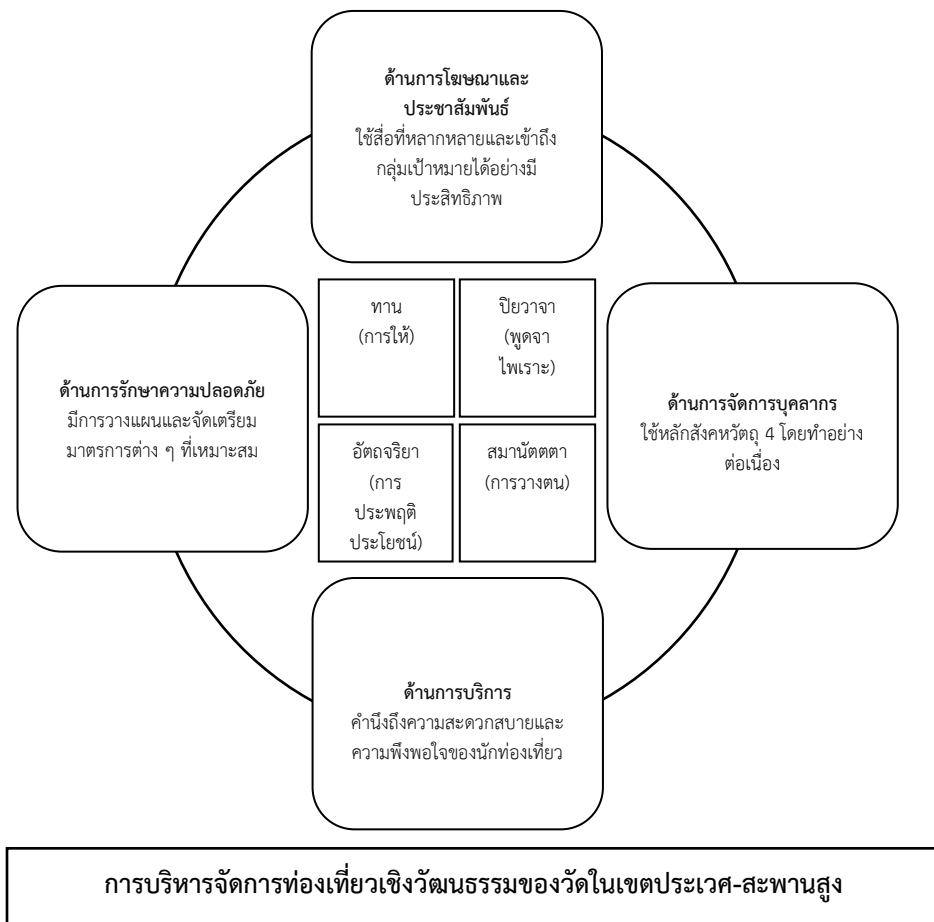
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ 1. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 การบริหารจัดการตามหลัก PDAC ได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการดำเนินการให้เหมาะสม (Act) มีผลต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเทศ-สะพานสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะด้านการวางแผนมีอิทธิพลสูงสุด สอดคล้องกับงานของภูวเดช สีนทับศาล และพระครูสุธีศัมปกรญาณ (ประมวล ฐานุตโต) (2561) ที่พบว่า การวางแผนและการดำเนินการมีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรม 2. ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการตาม

หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสมานัตตตา ($\text{Beta}=0.509$) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ทาน ($\text{Beta}=0.179$) อตถจริยา ($\text{Beta}=0.150$) และปิยวาจา ($\text{Beta}=0.143$) ผลสะท้อนว่า ความสม่ำเสมอของผู้บริหารสร้างความเชื่อมั่น ขณะที่การให้การประพจน์ประโยชน์ และการพูดจาไพเราะช่วยเสริมบรรยากาศที่ดี แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิพัฒน์สุตคุณ (ธัญพิสิษฐ์ เตชธโร) และคณะ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร ซึ่งพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ โดยช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

3. การนำเสนอการบริหารจัดการ พบว่า ต้องใช้หลัก PDCA ร่วมกับ สังคหวัตถุ 4 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ครอบคลุมการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อหลากหลายและการประเมินปรับปรุงต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรผ่านการอบรมทักษะบริการ การจัดบริการที่เอื้อต่อความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว และการวางแผนด้านความปลอดภัยร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ จิตตมโล และคณะ (2565) เรื่อง การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดอ่างทอง ซึ่งพบว่า การพัฒนาวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรมีแผนชัดเจนทั้งในด้านภูมิทัศน์ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลสารสนเทศ การยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ การอบรมบุคลากร การจัดงบประมาณ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและลดผลกระทบต่่วัดและชุมชนอย่างสมดุล

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสะท้อนแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในเขตประเทศ-สะพานสูง กรุงเทพมหานคร โดยมุ่งเน้นการผสมผสานหลักการจัดการสมัยใหม่ เช่น PDCA เข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสังคหวัตถุ 4 องค์ความรู้ดังกล่าวชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดการบุคลากร การบริการ และการรักษาความปลอดภัย ที่ต่างมีความสัมพันธ์ต่อการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้มาเยือนและเสริมคุณค่าแก่ชุมชนโดยรวม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ด้านการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ควรวางแผนชัดเจน ใช้สื่อหลากหลาย เช่น โซเชียลมีเดีย กิจกรรมพิเศษ หรือความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น มีการตรวจสอบและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อปรับกลยุทธ์ให้ตรงกับเป้าหมายและความสนใจของนักท่องเที่ยว

ด้านการจัดการบุคลากร ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีทักษะบริการ และดูแลนักท่องเที่ยวอย่างมีอาชีพ เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมกับชุมชนและประเมินผลต่อเนื่องเพื่อพัฒนาทักษะให้ตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยว

ด้านการบริการ วางแผนโดยคำนึงถึงความสะดวกสบายและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตรวจสอบความต้องการและให้บริการที่หลากหลาย พร้อมข้อมูลกิจกรรมศาสนาและวัฒนธรรม ประเมินผลทุกกิจกรรมเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้ตรงกับความต้องการมากขึ้น

ด้านการรักษาความปลอดภัย ต้องมีการวางแผนและมาตรการเหมาะสม เช่น จัดเจ้าหน้าที่ในจุดสำคัญและติดตั้งกล้องวงจรปิด ประสานงานกับชุมชนและตำรวจ ตรวจสอบความปลอดภัยสม่ำเสมอ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้พร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้มาเยือนทุกกิจกรรม

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพต้องใช้หลัก PDCA ควบคู่กับ สังคหัตถ์ 4 เพื่อความยั่งยืน ครอบคลุมการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อหลากหลายและการประเมินปรับกลยุทธ์ต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทักษะบริการ การจัดบริการที่สะดวกและตรงตามต้องการนักท่องเที่ยว และการรักษาความปลอดภัย ด้วยแผนงานและความร่วมมือจากชุมชน ทุกด้านต้องสอดคล้องประสานกันเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้มาเยือนและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาแผนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและวัด เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เกิดผลทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว
2. รัฐบาลควรกำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวที่เคารพประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การควบคุมการเยี่ยมชมและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของวัด
3. รัฐบาลควรส่งเสริมการศึกษาด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในหมู่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมของวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รัฐบาลควรจัดกิจกรรมหรือเวิร์กช็อปสำหรับชุมชนและผู้เกี่ยวข้องเพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. รัฐบาลควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการข้อมูลท่องเที่ยว เช่น แอปพลิเคชันที่สามารถให้ข้อมูลเชิงวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว
3. รัฐบาลหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่วัดในการรับมือกับนักท่องเที่ยว โดยเน้นที่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับหลักธรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกิดจากการพัฒนาวัดในเขตประเวศ-สะพานสูง เพื่อวิเคราะห์การเพิ่มขึ้นของรายได้ในท้องถิ่น

2. ควรศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมวัดในเขต
ประเทศ-สะพานสูง เพื่อพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน
และหน่วยงานรัฐในด้านการพัฒนาและรักษามรดกวัฒนธรรม พร้อมทั้งป้องกัน
ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : Sustainable Tourism Development*. กรุงเทพฯ: วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระครูพิพัฒนสุตคุณ (ธัญพิสิษฐ์ เตชธโร) และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมด้านนโยบาย
ภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*,
8(1), 71-83.
- พระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ จิตตมโล และคณะ. (2565). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยว
เชิงเกษตรในจังหวัดอ่างทอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(4), R179-
R189.
- พระเทพา สุภเทโว. (2565). การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของ
คณะสงฆ์อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและ
นวัตกรรมการท่องเที่ยว*, 8(4), 105-118.
- พระมหาสำราญ ฐานุตตโม. (2562). การจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 351-363.
- ภูวเดช สีนทับศาล และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ (ประมวล ฐานทดโต). (2561). รูปแบบการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย. *Journal of
Graduate MCU KhonKaen Campus*, 5(2), 177-187.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม และคณะ. (2560). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กระบวนการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง
บุญสู่เส้นทางธรรม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(2), 83-97.
- ฤทธิชัย แกมมณาค. (2560). *กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมของวัด และชุมชนในลำนนา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศิลปวิชญ์ น้อยสมมิตร และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
อย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*
ขอนแก่น, 6(4), 742-756.
- สำนักงานเขตประเวศ. (2567). *จำนวนประชากร 2567*. สืบค้น 8 สิงหาคม 2567, จาก
<https://shorturl.asia/0861z>
- สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบัน
ราชภัฏเทพสตรี.